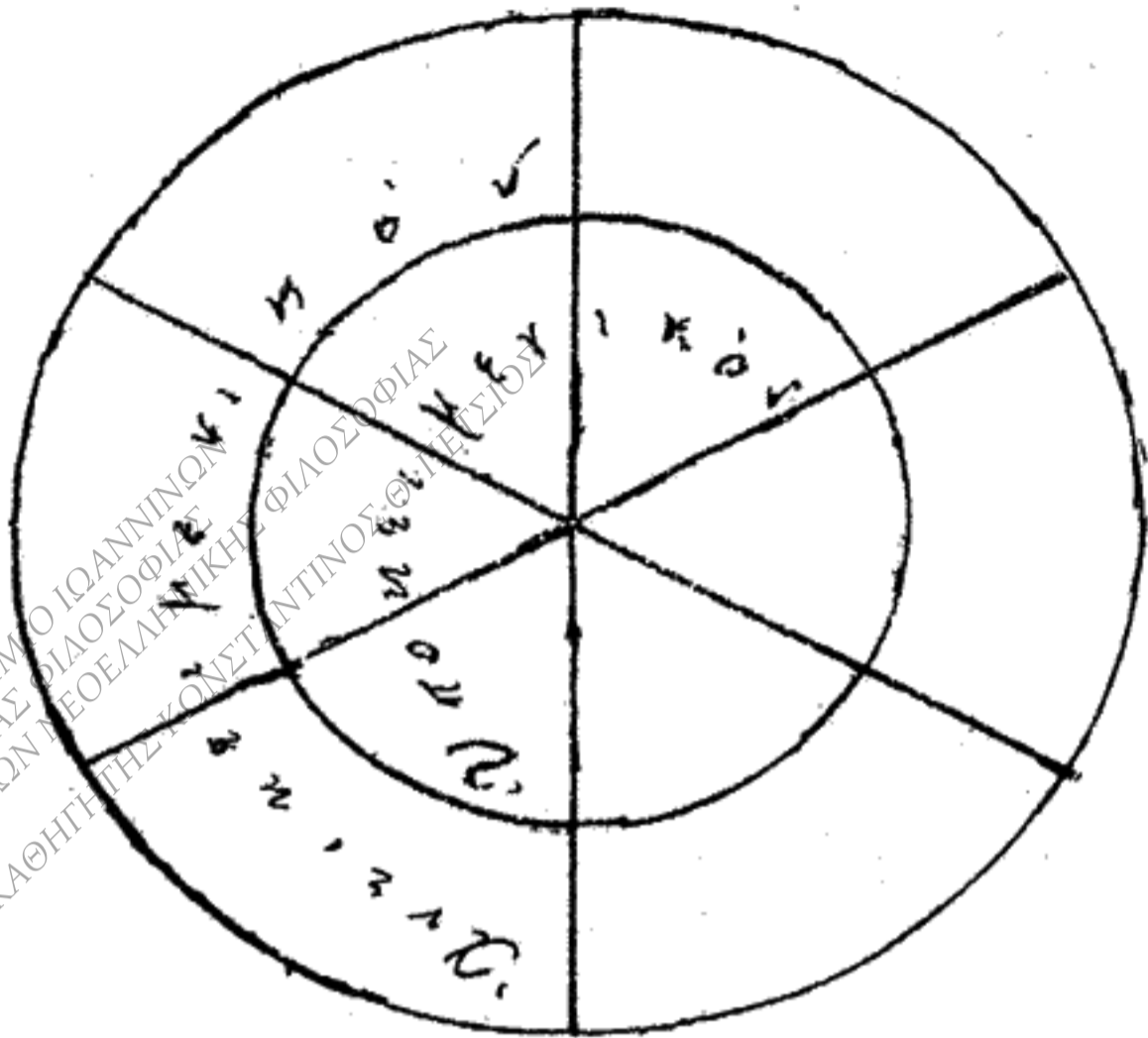


3^ο



Πνευματικά Έπιστήματα. Αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι ὡς ὑποκειμένον ἐρεύνης ἔχουσι τὸ πνεῦμα καὶ ὅλην ἰδιαζόντως τὸ ἀντικειμενικὸν πνεῦμα.

Ὡς εἶπομεν ὅμως τὸ πνεῦμα διακρίνεται εἰς πλευράς. Ἐφ' ὅσον αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι ἐφετάζουσι τὸ ὑποκειμενικὸν πνεῦμα, δημιουργεῖται ἡ ψυχολογία ἡ ὅποια τοιοῦτο τρόπον ἐμφανίζεται ἢ ἡ ἐπιστήμη ἡ ἀσχολουμένη περὶ τὰ καδέμαστα ὑποκείμενα.

Τὸ ἀντικειμενικὸν πνεῦμα ἐφετάζουσι τόσαι θεμελιώδεις ἐπιστῆμαι, ὅσαι καὶ αἱ πλευραὶ αὐτοῦ. Δυνάμεθα ἐπομένως νὰ διακρίνομεν ἐνταῦθα τὰς πνευματικὰς ἐπιστῆμας εἰς οἰκονομολογίαν, πολιτειολογίαν, γεωλογίαν, ἐπιστήμην τῆς τέχνης, θρησκευολογίαν κλπ.

Ἐξ ἄλλου τὰ πνευματικὰ φαινόμενα δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ἀπὸ τριῶν ἀπόψεων.

Πρῶτον ἀντικειμενικῶς· διὰ τοῦ τρόπου τούτου συνι-

λέγονται, διαπιστώνται, κατατάσσονται, συσχετίζονται
πρός άλλα και συστηματοποιούνται. Τό ἔργον τοῦ-
το ἀνήκει εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐπιστῆμας. ἔχομεν ἐπορέ-
τως ἱστορίαν τῆς θρησκείας, τῆς τέχνης, τῆς φιλοσοφίας,
τῆς οἰκονομίας, τῆς πολιτικῆς, τῶν πολιτισμῶν. Δέν
ἀρμολύονται ὅμως εἰς τούτα αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι, πρὸς
συμπλήρωσιν ἀπαιτεῖται καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς ὑποκειμε-
νικῆς πλευρᾶς, μέ ἄλλαι λέξεις τῆς ἐσωτερικῆς ὑφῆς
τῶν φαινομένων. Δι' αὐτῶν κατορθώνομεν νὰ διεσδώσω-
μεν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἐλατήρια, εἰς τὰ συναισθήματα,
τὰς βουλήσεις, τὰς ἰδέαι κλπ. τοῦ ὄντος, τοῦ δημιουργ-
οῦντος ἀνθρώπου. Τό ἔργον τοῦτο ἐπιτελεῖ ἡ ψυχολο-
γία τῶν μαθημάτων πεδίων τοῦ πολιτισμοῦ καὶ
κατὰ συνέπειαν διαιρεῖται αὕτη εἰς ψυχολογίαν τῆς τέ-
χνης, τῆς θρησκείας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐπὶ τῆς εὐρυτάτης βάσεως τὴν ὁποίαν δημιουργοῦν τὰ
κορίσματα τῆς ἱστορικῆς καὶ ψυχολογικῆς ἐρεύνης, στη-
ρίζεται ὁ διὰ φιλοσοφικῆς διανοήσεως καθορισμὸς τοῦ νοή-
ματος τῶν φαινομένων τούτων τοῦ πνεύματος ἢ ἄλλως ἢ
ἐρευνα τῆς οὐσίας τῆς ἀληθείας αὐτῶν καὶ τῆς λειτουργί-
ας τὴν ὁποίαν ἑμαστων ἐξ αὐτῶν ἐπιτελεῖ ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ
πνευματικοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος.

Καμὸς εἶναι ἤδη νὰ καθορίσωμεν εἰ νοοῦμεν ὑπὸ τὸν
ὄρον πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι „

Πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι αἱ ἐπιστῆμαι ἐπι-
να, αἵτινες ἢ ὑποκείμενος ἐρεύνης ἔχουσι πνευματικὰ δη-
μιουργήματα, πνευματικὰ φαινόμενα καὶ πνευματικὰς
λειτουργίας. Ἐρευνῶν τὰς κατευθύνσεις ἢ ῥοπὰς τοῦ πνευ-
ματικοῦ βίου, περιγράφουσι προϊόντα τοῦ ἀτομικοῦ καὶ
τοῦ ὁμαδικοῦ πνεύματος, ἐξηγοῦν τὴν γέννησιν καὶ τὴν

ἐξέλκιν αὐτῶν, ἀνάγονται εἰς τὰ δημιουργικὰ καὶ ἐνεργήματα καὶ βιώματα, ἀναζητοῦσι τὰ αἰτία καὶ τὴν σκοπιὴν τοῦ πνευματικοῦ γίνεσθαι καὶ τέλος ἐμφράζουσιν κρίσεις περὶ τῆς σκοπιμότητος τῶν πνευματικῶν δημιουργημάτων καὶ ἐνεργημάτων ἐπὶ τῇ βάσει ἀξιολογητικῶν κριτηρίων καὶ μέτρων.

Ταῦτα πάντα ἐπιτελοῦσι, λαμβάνουσαι ὑπὲρ ὅφιν καὶ τὴν φυσικὴν πλευρὰν καὶ φυσικὴν βάσιν τοῦ πνευματικοῦ βίου ὡς καὶ τὴν κοινωνικὴν παράγοντας αὐτοῦ.

Θεμελιώδη σημασίαν κέντηται ἡ καταδίκη τῆς ὑφῆς (τῆς ἐνείκας διαρθρωμένης ὁλότητος) καὶ ἡ διὰ τῆς προσυσώσεως ἐρμηνείας παροχῆ νόματος εἰς τὴν ὑφῆν ταύτην, δώσει μόνον διὰ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας συλλαμβάνεται ἡ οὐσία τοῦ πνευματικοῦ πεδίου τὸ ὅποῖον ἐρευκόμεν.

Οὗτος εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποῖον αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι ἔχουσιν χαρακτήρα τὸ μὲν τελεολογικὸν (κανονιστικὸν), τὸ δὲ συστηματικὸν καὶ ἰστορικὸν.

Δὲν κρινόμεν ἄσμοτος νὰ παραθέσωμεν ἑταῦθα ὁρισμῶν εἰνῶν προερχομένους ἀπὸ τῆς κλαστικῆς θεωρητικῆς τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἐπιτυγχάνεται πληρεστέρα διασαφήνισις τοῦ μαθήματος.

Κατὰ τὸν **Μητὰ**, τὸ ἔργον τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ἀρχίζει ἐκεῖ ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἢ νοσῶν καὶ βουλόμενος ὑποκειμένον ἀποβαίνει οὐδὲμῶδες παράγωγον τῶν φαινομένων. Κατὰ τὸν μέγαν φιλόσοφον, περιεχόμενον τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν εἶναι ἡ ἀμέσως ἐμπειρία ἢ ὅποια καθορίζεται ὑπὸ τῆς ἀλληλεπιδράσεως τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν γηνωσιμόντων καὶ δράσεων ὑποκειμένων: καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ἐστὶν.

σταται εἰς τὰς πράξεις τὰς ἀπορρεούσας ἐν τῶν ἀμέσων βιοματιῶν τοῦ ἀνθρώπου ἢ καὶ εἰς τὴν ἐπενέργειαν τῶν βιοματιῶν τούτων, ὁ ἰδιαίτων δὲ χαρακτήρ τῶν δεδομένων τοῦ πνεύματος περὶ τὰ ὅποια ἀσχολοῦνται αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι καθορίζονται ὑπὸ ἀξιών, ὅτι διέπονται ὑπὸ σινοπῶν, ὅτι εἶναι ἀπόρροια θεολογικῆς ἐνεργείας.

Κατὰ τὸν Dilthey, τὸν κλαστικὸν θεωρητικὸν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι τὸ σύνολον τῶν ἐπιστημῶν ἐκείνων αἱ ὅποια ἔχουσιν ἢ ἀντικείμενον τὴν ἱστορικὴν καὶ κοινωνικὴν πραγματικότητα. Ἔργον αὐτῶν εἶναι ἡ βίωσις τῶν ἐκδηλώσεων τῆς πραγματικότητος ταύτης καὶ ἡ διὰ τῆς νοήσεως σύλληψις αὐτῶν. Πρὸς τοῦτο ἔργον εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀσκήσις περὶ τοῦ διακρίνειν τὴν ὑφῆν τῶν πνευματικῶν συστατικῶν ἢ τις φέρει τελεολογικὸν χαρακτήρα. Εἶναι δὲ ἡ ὑφῆ συνάρτησις ἐνεργειῶν διὰ τῶν ὁποίων γεννῶνται καὶ πραγματοποιοῦνται ἀξίαι. Τὴν ὑφῆν ἐκδέχεται ὁ Dilthey ὡς δεδομένην πρωταρχικῶς ἐν τῷ ψυχικῷ βίῳ. Ἐξ αὐτῆς ἐρευνοῦμεν τὸ νόημα τῶν δημιουργημάτων τοῦ πνεύματος, ἐνῶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐξηγοῦν τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως συσχετίζουσαι αὐτὰ κατ' αἰτιώδεις σχέσεις.

Κατὰ τὸν Veitweyher, πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι εἶναι αἱ ἐπιστῆμαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς ἀντικείμενα παραχθέντα ὑπὸ τοῦ πνεύματος καὶ ὡς τοιαῦτα σχετιζόμενα ἀμέσως πρὸς σινοπῶν.

Παραπλησίως ὁ Liett ὀρίζει τὰς πνευματικὰς ἐπιστῆμας ἢ τὰς ἐπιστῆμας ἐκεῖνας αἱ ὅποια ἐρμηνεύουσιν τὴν ψυχικὴν πραγματικότητα καὶ τὴν ὑφῆν αὐτῆς, καθόσον ἡ ψυχὴ ἐξομοιοῦται πρὸς τὸ ἐρμηνεύομενον.

Ἐν τῷ εἰρημένῳ καταφαίνεται ὅτι οἱ μνημονευόμενοι ἐρμηνεύονται, ἀφορμῶνται πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἔργου καὶ τοῦ περιεχομένου τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ἀπὸ τῆς ἀσπέρει διακρίσεως τῶν ἐπιστημῶν τούτων ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τῶν φιλοσόφου Windeyer, Rickert, Münsterberg, οἵτινες ἠσχολήθησαν ἰδιαίτερον ἐν τῷ πρῶτῳ βίῳ οἰκονομικοῦ βίου καθόλου καὶ τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ἰδιαίτερον ἢ καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους.

Μεταξὺ πάντων τούτων ὑπερέχουσαν θέσιν κατέχει ἐν τῇ ἐρευνῇ τοῦ προβλήματος ὁ ἔδουάρδος Στραγγετ.

Κατὰ τὸν κλασικὸν τούτον θεωρητικὸν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, αἱ ἐπιστῆμαι αὗται ἀσχολοῦνται α) περὶ ὑπερυποκειμένων καὶ ὁμαδιῶν συμπερημάτων τοῦ ἱστορικοῦ βίου καὶ β) περὶ τὴν πνευματικὴν νομοτέλειαν, περὶ τῆς κανόνας συμφωνίας πρὸς τὴν ὁποίαν διαμορφῶνται ἐξ ἑαυτῶν τὰ ὑποκείμενα, τὰ πνευματικὰ δημιουργήματα ἢ ἐρμηνεύονται αὗτα κατὰ συμμετρικὸν τρόπον καὶ οὕτω ἀφομοιοῦν αὗτα.

Ἀπαραίτητος ὁμῆς προϋπόθεσις εἶναι νὰ νοῶνται τὰ πνευματικὰ φαινόμενα ὀρθῶς κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν εἰς αὗτα ὑφῆν.

Ἐνεῦθεν συνεχίζει ὁ Στραγγετ ἀμολοῦδει ἢ ἀνάγκη ψυχολογίας ἢ ὁποία νὰ ἀρμόζῃ εἰς τὰ πνευματικὰ φαινόμενα καὶ ἢ ὁποία νὰ εἰσδῶν διὰ τούτο εἰς τὸ νόημα συναρτήσεων νοήματος δηλωτικῶν.

Αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι ἠνομάσθησαν οὕτω κατὰ ἀντιδιαστολήν πρὸς τὰ φυσικὰ ἐπιστήματα. Τὸ ὄνομα ὁμῶς τούτο δὲν ἔχει γίνῃ ὑπὸ πάντων ἀποδεκτὸν. Διὰ τού-

το παρ' αὐτῷ χρησιμοποιοῦνται καὶ ἄλλοι ὄροι ὡς λ.χ. ἱστορικά ἐπιστήμαι, ἐπιστῆμαι τοῦ πολιτισμοῦ, ἀξιολογικά ἐπιστήμαι, ἠθικά ἐπιστῆμαι κλπ.

Ἱστορία τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν. Ἡ ἱστορία τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, ἢ ὅποια κυρίως εἰπεῖν δὲν ἔχει ἀκόμη γραφῆ, εἶναι ἡ ἱστορία τῆς προσκαθείας πρὸς θεωρητικὴν ἐμφάνεισιν τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ἢ κατ' ἄλλον τρόπον, ἡ ἱστορία τῆς προϊούσης συμμορφώσεως τῆς θεωρίας τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, ἢ ἡ ἐκθεσις τῶν φάσεων τῆς ἐπιστημολογίας τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν.

Τὰ κείνηματα τῆς αὐτονοήσεως ταύτης τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ὑφ' ἑαυτῶν εἶναι λίαν ἐλλειπῆ καὶ ἀβέβαια διότι αἱ πνευματικαὶ ἐπιστήμαι δὲν ἀπέπτυσαν ἀκόμη πλήρη καὶ σαφῆ συνείδησιν τῆς ἐνότητος αὐτῶν καὶ τῶν ἐσάτων αὐτῶν πρὸς τὴν ὁλοκλήρη καταλείνουσαν.

Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐπετέλεσαν σημαντικὴν προορισμὸν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ διὰ τοῦτο κέντηται βαθύτερα συνείδησιν τῆς νοήσεως ἑαυτῶν ὑφ' ἑαυτῶν, διακρίνονται εἰς βαθύτερα αὐτοσυνειδήσια (παραβάλε. Θεολογίαν, νομικὴν, φιλολογικὴν κριτικὴν). Ἀλλὰ αἱ γενικώτερα εἰννοῦνται, αἱ ὑφίσταται ἀρχαὶ ὑπὸ τὰς ὁποίας δεῖν γὰ περιλαμβάνωνται πᾶσαι, εἶναι τὸ μὲν ἀσαφεῖς, τὸ δὲ σφόδρα ἀμφεχόμενα.

Διὰ τοῦτο ὑφίσταται ἀνάγκη 1) ἐπιστημονικῆς διευκρίνωσεως, 2) συσχετίσεως πρὸς ἄλλας μορφὰς τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, 3) θεμελιώσεως τῆς μεθόδου αὐτῆς καὶ 4) μεθοδολογικῆς ἐνότητος, ἰδίᾳ χρήσασθαι τοῦ τελευταίου τούτου ἐπειδὴ τὴν πολυτιμωτέραν γνώσιν παρέχουσιν αἱ μέθοδοι οἷον ἐμπειρικαίον ἐν ἑαυταῖς τὴν γνώσιν τῆς ὑφ' ἑαυτῶν τῶν ἀντικειμένων ἢ εἶναι συναφῆς πρὸς ἐσωτάτην μετ' αὐτῶν.

των αναστροφών.

Μετά τήν προσημείωσιν ταύτην, παρέχομεν βρα-
γραφίαν τῆς ἱστορίας τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν ἕφ' ἣν
ἐννοίαν ὀρίσασκεν ἐν ἀρχῇ.

Ἡ γνῶσις τῆς ἱστορίας εἶναι ἀναγκαῖα 1) διότι διὰ τὴν
πρῶτον τῆς ἐννοίας ἐπιστήμης τινος προῖκεται τῆς γνῶ-
σιν τῆς ἱστορίας αὐτῆς καὶ 2) τὴν καταστάσιν ἢ τὴν μορ-
φὴν πνευματικῶν φαινομένων, ἐν οἷς καὶ ἡ ἐπιστήμη, κα-
τανοούμενον μόνον ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν πῶς ἔφθασεν εἰς τὴν
κατάστασιν ἢ τὴν μορφήν ταύτην, ἐφ' ὅσον δηλαδὴ γνωρίζο-
μεν τὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

Ἄλλω ὁμοίᾳ ἔχουσιν τὰ πράγματα καὶ πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν
φυσικῶν ἐπιστημῶν αἱ ὁποῖα ἄλλως τε ὑπῆρξαν εὐτυτέστε-
ραι τῶν πνευματικῶν, διότι τὰ ἀξιώματα καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν
φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐδημιουργήθησαν ἐνωρὸς διὰ τῆς ὁμοιβαίας
γονιμοποιήσεως φυσικῆς ἐρεύνης καὶ φιλοσοφίας.

Ὁ Κέπλερος καὶ ὁ Γαλιλαῖος, συνηθάνοντο ἑαυτοῦ
καὶ φιλοσόφου, ὅπως τὰνάκαλιν ὁ καρτέσιος καὶ ὁ Λει-
βνίτσιος ὑπῆρξαν συγχρόνως καὶ δημιουργικῶς μαθηματικοί.

Παραπλήσιόν τι ἰσχύει καὶ διὰ τὸν φιλόσοφον Κάντιον,
εἰς τὸν ὁποῖον ἀρκέζεται ἡ τελικὴ διατύπωσις τῶν ἀξιωμα-
τικῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστήμης τῆς φύσεως.

Διὰ τὰς πνευματικὰς ἁμῶν ἐπιστήμας ἐλλείπει ἡ ζωντανὴ
ἀλληλεπίδρασις μεταξύ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν συστημάτων
τῶν ἐπιστημῶν σούτιον.

Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον. Διότι ἡ μὲν φιλο-
σοφία παρέχει λογικὴν ἀσφάλειαν εἰς τὰς ἐπιστήμας, αὗται
δὲ πλουτίζουν τὸ περιεχόμενον τῆς φιλοσοφίας. Καὶ ἐγκαυθα
ἰσχύει ὁ λόγος τοῦ Καντίου « ἐποπτεία ἀνευ ἐννοίας εἶ-
ναι τυφλὴ καὶ ἐννοία ἀνευ ἐποπτείας εἶναι κενή ».

Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς θεωρητικῆς (λογικῆς καὶ μεθοδολογητῆς) θεμελιώσεως τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, διακρίνομεν δύο στάδια.

Κατὰ τὸ πρῶτον, ὡς βάσις τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν χρησιμεύει ἡ μεταφυσικὴ, κατὰ τὸ δεύτερον ἡ ἐμπειρία. Τὸ ἐκύτερον δὲ τοῦτο συμπέμπει πρὸς τὴν νεότερον χρόνον ἴδια ἀπὸ τῆς ἀλλαγμένης τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Ἄλλ' ὁ μάλιστα πάντων προσαγωγὴν τὴν θεμελιώσιν ταύτην, εἶναι ὁ κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῶν καὶ τὰ ἀρχαῖα τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀμφόσας διέθευ. Ἡ ἱστορία ὅμως αὐτοῦ εἶναι σφόδρα ἐλλειπῆς.

Οἱ λόγοι τοῦ φαινομένου τούτου εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: 1) Ἐλλείπον εἶδικαί ἀπόπειραι κατὰ τὴν παλαιότερον χρόνον. Δὲν ὑπάρχει ἀκόμη οὔτε ἡ σαφὴς συνείδησις τῆς ἀναγκαίως μεθοδολογητῆς θεμελιώσεως ἢ θεωρίας τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν.

2) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου σταδίου καὶ δὴ κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα πρὸ πάντων, παρατηρεῖται κάσμα. Χρειαζομαί ἐπομένως ἐπαναστάσει τῆς προπαθείας τῶν τακτικῶν δευακτηρίδων πρὸς τὴν διαμογεῖσαν προσπάθειαν τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Διὰ τὴν πρῶτην περίοδον ὡς πηγαὶ χρησιμεύουσι φιλοσοφικὰ εὐσεύματα ἢ ψυχολογικὰ τῆς ἱστορικῆς γνώσεως, ἢ λογικὴ τῆς καθολικῆς ἱστορίας, τὸ ἔργον καὶ τὰ εἶδη τῆς ἱστοριογραφίας, οἱ τρόποι τῆς ἐρεύνης ἐν ταῖς καθ' ἑαυτὴν ἐπιστήμας. Ἐντεῦθεν ἔπειτα οἱ χρησιμοποιοῦντες τὰς πηγὰς ταύτας, κινούμεθα ἀπὸ τῆς μεθοδολογίας, μέχρι τῆς μεταφυσικῆς.

Διὰ τὴν δευτέραν περίοδον ὑφίστανται περισσότερον συγκεκριμένα πηγαί. Τὰ γεγονότα πληθύνονται κατὰ

νεωτέρους χρόνους. Κατανοείται βαθμηδόν ὀλογὲν περισσότερον ἡ ἀνάγκη τῆς παραγωγῆς τῶν πνευματικῶν ἐπιπτώσεων ἐξ ἐνιαίας τινὸς ἀρχῆς καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης θεμελίωσις αὐτῶν. Ἡ συνείδησις τῆς ἀνάγκης ταύτης τελειοῦται ἀπὸ τὸν Dilthey.

Τὴν ἱστορίαν τῶν πνευματικῶν ἐπιπτώσεων δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ὡς ἑξῆς :

- 1) Ἀρχαϊότης ,
- 2) Μεσαιῶν ,
- 3) Νεώτεροι χρόνοι ,
- 4) Νεώτατοι χρόνοι .

Ἡ εἰς τὴν ἐπίσημη περίοδος, ἡ τῶν νεωτέρων χρόνων, ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰς ἑξῆς ἐποχὰς :

- α) τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ,
- β) τῆς διαφωτίσεως ,
- γ) τοῦ ρωμαντισμοῦ ,
- δ) τοῦ ἰδεαλισμοῦ ,
- ε) τῆς ἱστορικῆς σχολῆς ,
- στ) τοῦ θετικισμοῦ .

Ἡ δὲ περίοδος τῶν νεωτάτων χρόνων συνδέεται στενῶς πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν Dilthey, τοῦ Spengler καὶ ἄλλων.

Ἡ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους προαγωγή τοῦ προβλήματος τῆς θεωρητικῆς θεμελιώσεως τῶν πνευματικῶν ἐπιπτώσεων ἀφείλεται εἰς πλείονα αἴτια ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαιρούμεν ἐν ταῦθα τὰ ἑξῆς :

Τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν ὑπῆρξεν ἡ ἰδέα τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως ἡ ὅποια προβλήθη καὶ ἐφηρμόσθη ὑπὸ τοῦ Herder τοῦ Von Humboldt, Savigny καὶ ἄλλων.

Τὸ δεύτερον ὑπῆρξεν ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἑγέλου. Δι' αὐτὴν κτεδείχθη ἡ σημασία τῆς φιλοσοφίας τοῦ πνεύματος διὰ

πνευματικῆς ἐπιστήμας, διὰ δὲ τοῦ συστήματός του ἐπρα-
γματοποιήθη ἡ ἐνότης τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἐγένε-
το συνεδέητῃ ἡ ἀρχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἐκί μέρος φαινόμε-
να ἐν τῷ πνευματικῷ βίῳ δεόν νὰ ἑρμηνεύωνται ἐκ τοῦ ὅλου.
Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἐγγέλου ἐδωτήθη ἐπὶ ἐνιαίῳ ἐννοῶν τῆς
ἀντικειμενικῆς ὑφῆς τοῦ πνεύματος διὰ τῶν ὁποίων διεσαφη-
νίσθη ἡ ἀντιλήψις τῶν καθ' ἑκάστον συστημάτων ἢ τῶν καθ'
ἑκάστον πεδίων τοῦ πολιτισμοῦ.

Οὕτω ἐξετέλεσεν ἐν τῆς Ἐγγελιακῆς φιλοσοφίας εὐεργετικὴ
ἐπίδρασις ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστον ἐπιστημῶν τοῦ πνεύματος. Ὑπὸ
τὴν εὐεργετικὴν πνοὴν τοῦ πνεύματος τοῦ Ἐγγέλου ἀνεπτύχθη
ἡ ἱστορικὴ σχολὴ τοῦ Σαυίγην, ἡ ἱστοριογραφία τοῦ Ριανκε
καὶ τοῦ Ρουγζεν, ἀκόμη δὲ ὁ θετικισμὸς τοῦ Σχερεζ
καὶ τὸ ἔργον τοῦ Διέλτχεν, ὅπερ σημαίνει τὴν εἴσοδον τῶν
πνευματικῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν φάσιν τῆς αὐτονοήσεως καὶ
αὐτοσυντηρήσεως, τῆς εἰς ἑαυτὰς στραφῆς. Διὰ τοῦτο κρίνο-
μεν σκόπιμον νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐν τοῦ Διέλ-
τχεν ἐκπηγάζουσαν κίνησιν.

Ἐν πρώτοις δεόν νὰ λεχθῆ ὅτι σὺν τῇ παρόδῳ τῶν ἐτῶν,
ἐγενήθη ὁ πόθος πρὸς ψυχολογίαν ἣτις νὰ εἶναι εἰσθέσει νὰ
διαφωτίζη πραγματικῶς τὴν πνευματικὴν ὑπόστασιν τῶν
ἀνθρώπων καὶ τῶν πολιτισμῶν.

Ἡδὴ ὁ Λαμπρτσχιτ ἐπεχείρησε τὴν ψυχολογοποίησιν τῆς
ἱστορίας, τὴν κατανόησιν καὶ ἑρμηνείαν αὐτῆς τῇ βοήθειᾳ
τῆς ψυχολογίας τῶν χρόνων του, βαδίζων κατὰ τοῦτο ἐπὶ τὰ
ἔκρη τοῦ Βυτσκχαζατ. Τὸ αὐτὸ ἠθέλησε διὰ τὴν κατανόη-
σιν τῶν πρωτογενῶν πολιτισμῶν ἰδίᾳ ὁ Wundt.

Ἐνταῦθα ὁμῶς ἐμφανίζεται ἡ ἐξῆς δυσχέρεια ἣτις καὶ ᾤδη-
γησεν εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποπειρᾶς τῶν εἰρημένων
ἀνδρῶν. Ὑποκείμενον δηλαδὴ τῆς ἐρένης εἶναι τὸ ἀντικει-

μενικόν πνεῦμα, τοῦτο ὁμῶς εἶναι ἀπηλλαγμένον ἀπό τὰ άτομα. Δέν ἐξαρτᾶται πλέον ἀπό τὰ ἀνθρώπινα ὑποκείμενα, ἀλλά διαίχει ἰδίαν ζωὴν ὑπερυποκειμενικήν καί ἀνεξάρτητον τῶν ἀτόμων.

Πῶς λοιπόν εἶναι δυνατή ἡ ἀπό τῆς ψυχολογίας ἀφόρμησης, ἡ κατανόησις καὶ ἑρμηνεῖα τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆ βοηθεία τῆς ψυχολογίας ἡ ὅποια ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἔρευναν τῶν καθ' ἕκαστον ὑποκειμένων;

Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐλυθεν ὁ Dilthey. Κατέδειξε δηλαδὴ ὅτι μετὰ ψυχῆς καὶ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὑπάρχει ἀλληλεπίδρασις. Τὴν ἀλήθειαν ταύτην κατέστησε συνειδητὴν καὶ ἐχρησιμοποίησεν αὐτὴν μεθοδολογικῶς. Τοιούτοτρόπως ἐγένεν ὁ ἴδρυτής τῆς περὶ ὑφῆς θεωρίας ἐν ταῖς πνευματικαῖς ἐπιστήμασι.

Ἡ σημασία τοῦ ἔργου τοῦ Dilthey συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι ἐδημιούργησε ψυχολογίαν ἡ ὅποια χρησιμεύει ὡς βάσις τόσον διὰ τὸ ὑποκειμενικόν, ὅσον καὶ διὰ τὸ ἀντικειμενικόν πνεῦμα συγχρόνως. Διότι κατέδειξε τὴν ἀνταποκείαν ἣτις ἐπικρατεῖ μετὰ ὑποκειμενικῆς - ἀτομικῆς καὶ ἀντικειμενικῆς - ὑπερατομικῆς ὑφῆς, καὶ καθώρισε τοὺς ἀμοιβαίους δεσμούς, τὰ σημεῖα τῆς ἐπαφῆς τὰ ὅποια συνδέουν τὸ άτομον καὶ τὸν ἀντικειμενικόν πολιτισμόν.

Ἡ ψυχολογία αὕτη, ἐφ' ὅσον μὲν ἐξετάζει τὸ ὑποκειμενικόν πνεῦμα, εἶναι ψυχολογία τῶν μορφῶν τῆς βιώσεως ἡ ὅποια διακρίνεται εἰς θρησκευτικὴν, καλλιτεχνικὴν, γνωστικὴν κλπ., ἐφ' ὅσον δὲ ἐρευνᾷ τὸ ἀντικειμενικόν πνεῦμα, ἔργον ἔχει τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὑπερατομικῶν συστημάτων ἢ πεδίων τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐντεῦθεν ὁμῶς ἐπεταὶ ὅτι τοιαύτη ψυχολογία δέν εἶναι δυνατὴ ἀνευ τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν, ὅπως καὶ ἐξ ἄλλου ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ οἰκοδομηθοῦν αἱ ἐπιστῆμαι αὗται ἀνευ τῆς προσφυγῆς εἰς τὴν ψυχικὴν ὑφῆν τῶν καθ' ἕκαστον ἀτό-

μων. Τὴν μεθοδολογικὴν ταύτην ἀρχὴν ἐφήρμοζον ἐν τῇ πράξει οἱ ἐρευνηταὶ πρό τοῦ Dilthey. Ἀλλά οὗτος, ὡς εἶπαμεν, ἀνύψωσεν αὐτὴν εἰς συνειδητὴν μέθοδον.

Πλὴν αὐτοῦ ἀσκολοῦνται περὶ τὴν ἐρευναν τῆς ὑφῆς καὶ ἄλλοι, καὶ οἱ Schmolzer, Windelbandt, Rickert, Münsterberg, Von Hieser, Max Weber, Wolfflin καὶ Hintze.

Ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης προήχθησαν καὶ προάγονται εἰς φῶς τύποι, τοῦτέστιν ἐνόητες δηλωτικαὶ νοήματος ὑπὸ νόμων διεπομένων καὶ διὰ τούτων ἐρμηνευομένων (δυναμένων νὰ ἐρμηνευθῶσιν). Βάσις πρὸς ἐρευναν καὶ ἐρμηνείαν τῶν τοιούτων τύπων ὑπόκειται ἡ ἀξία (ὁ ἀξιαλογικὸς βίος), τῆς ὁποίας ἡ πραγματοποίησις δημιουργεῖ τὸ νόημα τῷ φαινομένου καὶ ἡ ὁποία χρησιμεύει τρόπον τινα ὡς ἐνδέλεχεια ὁδηγοῦσα εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ.

Διακρίνεται δὲ ἡ ἐρευνα περὶ τὴν ὑφῆν, εἰς ἐρευναν α) τῆς ὑφῆς τῆς καθ' ἕκαστον ψυχῆς, τοῦ καθ' ἕκαστον ἀτόμου, β) τῆς ὑφῆς τῶν ὑπερατομικῶν πολιτιστικῶν συστημάτων ἢ πεδίων τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ τοιαύτη ὑφῆ εἶναι στατικὴ, δυνάμεθα ὅμως νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὴν καὶ δυναμικῶς, δηλαδὴ νὰ ἐρευνήσωμεν αὐτὴν κατὰ τὰς φάσεις τῆς ἐξελίξεώς της.

Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἔχομεν πάλιν α) ἐξέλιξιν ὑφῆς ἐν τῷ καθ' ἕκαστον ἀτόμῳ καὶ β) ἐξέλιξιν τῆς ὑφῆς ἐνὸς ἐκάστου τῶν στοιχείων τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ πολιτισμοῦ μίαν ἢ ἄλλαν ἐποχῆς ἢ καθ' ὅλου τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος.

Ὡς πρὸς τὴν ἐρευναν ταύτην τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν ἐξέλιξιν, ἀγωνίζονται πρὸς ἀλλήλας δύο ἀπόψεις α) ἡ δυναμικὴ, ἡ ὁποία κατάγεται ἀπὸ τὸν Comte καὶ Spencer καὶ β) ἡ διαλεκτικὴ, τὴν ὁποίαν εἰσηγήθη ὁ Ἑγελίος.

Ἐκτὸς τῶν προβλημάτων τούτων, ὑφίσταται καὶ ἄλλα προβλήματα, στενίως πρὸς τὰ ἀνωτέρω συνδεόμενα, τὰ ὁποία

ἐπὶ τοῦ παρόντος μνημονεύομεν ἀπλῶς ἑνταῦθα.

Τὸ πρῶτον ἐν τούτων εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἑρμηνείας τῆς ὑφῆς (γνωσεολογία τῶν πνευματικῶν ἐπιστημῶν). περὶ τὸ πρόβλημα τοῦτο ἠσχολήθη ὁ Spranger καὶ ὁ Litt καὶ ἄλλοι.

Τὸ δεύτερον ἀναφέρεται εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀντικειμενικότητος κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ταύτην. Οἱ Max Weber καὶ Schatz, ὑποστηρίζουν τὴν δυνατότητα ἀπολύτου ἀνεπηρέστου, πλήρους ἀντικειμενικότητος κατὰ τὴν ἔρευνα καὶ ἑρμηνείαν τῶν πνευματικῶν φαινομένων. Ὁ Schmolze, ὁ Spranger καὶ ἄλλοι, τοῦναντίον, ἰσχυρίζονται ὅτι τοιαύτη ἀντικειμενικότης δὲν εἶναι μόνον ἀδύνατος, ἀλλὰ καὶ βλαβερὰ.

A.

ὑποκειμενικὸν πνεῦμα. Φορεῖς τοῦ ὑποκειμενικοῦ πνεύματος εἶναι τὰ καθ' ἕκαστον ἄτομα. Ἡ δὲ ἐπιστήμη, ἡ περὶ αὐτὰ ἀσχολούμενη εἶναι ἡ ψυχολογία. αὕτη εἶναι κατὰ ταῦτα ἡ ἑπιστήμη ἡ ἐρευνῶσα τὸ καθ' ἕκαστον ὑποκείμενον. ἀνεπηρέστως ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα προσκτάται ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Τοῦτο δὲ ἐπειδὴ τότε σημειοῦται μεγάλη ἀκμὴ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν αἱ ὁποῖαι ἐπιδρῶσιν ὡς ἦτο φυσικὸν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν αὐτῆς.

Τοιοῦτοτρόπως προσλαμβάνει τὰς μεθόδους τῶν φυσικῶν ἑπιστημῶν τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῖ διὰ τὴν ἔρευνα τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἐλπίζουσα ὅτι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον θὰ φθάσῃ εἰς ἀδιάβλητα καὶ ἀσφαλῆ ἐπιστημονικὰ πορίσματα, ἀκριβῶς ὅπως αἱ περὶ τὴν ἔρευνα τῆς φύσεως ἀπασχολούμεναι ἐπιστῆμαι.

Οὕτω Α^β.

α) ἀναλύει τὸ περιεχόμενον τῆς συνειδήσεως εἰς τὰ